

De Tsjechische provincievlaggen

In 2004 werden Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië lid van de Europese Unie. Na de val van de communistische regimes kozen vele van deze landen voor een nieuwe herindeling van het land in provincies. Daarbij werden voor de meeste landen nieuwe provincievlaggen ingesteld. In *Vexilla Nostra* nr. 252 (2007) werd aandacht besteed aan de provincievlaggen van Polen. Het is de bedoeling ook de provincievlaggen van de andere landen te beschrijven, beginnende bij Tsjechië.

Door DAAN VAN LEEUWEN

Inleiding

Na de splitsing van de Tsjechische en Slowaakse Federatie op 1 januari 1993 ontstond het plan om de 77 districten waarin de Tsjechische Republiek verdeeld was, onder te brengen in een minder aantal zogenaamde “Hogere Landelijke Zelfstandige Eenheden”, provincies dus. Na bijna vijf jaar besloot de regering het land te verdelen in 13 *kraje* (enkelvoud: *kraj* meestal vertaald als regio) en het stedelijke gebied Praag (*Praha*).

Aanvankelijk werden de regio's vernoemd naar de hoofdsteden met uitzondering van Centraal Bohemen dat Praag als hoofdstad heeft. Later werden enige namen veranderd zoals bijvoorbeeld Budějovický (*Budweis*) regio in Zuid-Bohemen, enz.. In 2000 werd een parlementaire subcommissie ingesteld die de wapens en vlaggen van de regio's moest vaststellen. Ondertussen hadden de meeste gemeenten in Tsjechië reeds een vlag aangenomen. De subcommissie besloot dan ook dat de regiovlaggen uniek en direct herkenbaar als regiovlag moesten zijn.

Men koos toen voor wapenvlaggen (2:3), waarbij men voorschreef dat de regiowapens, net zoals het staatswapen, in vier kwartieren verdeeld moesten worden. Verder besloot de subcommissie dat het eerste kwartier het wapen moest bevatten van één der drie historische gebieden in Tsjechië: Bohemen (*Čechy*), Moravië (*Morava*) of Silezië (*Slezsko*) conform de geografische positie van de regio. Van de resterende kwartieren moest er één aan het wapen van de hoofdstad gerelateerd zijn, één aan de historie van de regio en één moest enige streekeigene symbolen van de

regio bevatten. De invulling ervan werd aan de regio's zelf overgelaten, met dien verstande dat de subcommissie het laatste woord had. De meeste regio's lieten de inwoners ontwerpen indienen of gaven die opdracht aan één of meer bekende heraldici uit de streek. Uit de ontwerpen werd door de Regionale Raad een keuze gemaakt. Ook kon de Raad dan als laatste nog iets aan het ontwerp veranderen of toevoegen, voordat zij het gekozen ontwerp aan de parlementaire subcommissie ter beoordeling aanbood [1].

De historische gebieden

De huidige Tsjechische Republiek omvat drie historische gebieden. Het westelijk en centrale gedeelte vormden het vroegere koninkrijk Bohemen, het zuidoostelijke gedeelte was het markgraafschap Moravië en een klein deel van het noordoosten behoorde bij Silezië – waarvan het grootste deel nu in Polen ligt. De Boheemse leeuw, de Moravische adelaar of de Silezische adelaar, zoals deze in het staatswapen voorkomt, moest dus een deel uitmaken van het regionale wapen.

De Boheemse leeuw – een dubbelstaartige leeuw van zilver, gewapend en gekroond van goud op rood – heeft een wat onduidelijke geschiedenis. Volgens de middeleeuwse Tsjechische kroniekschrijver Dalimil verleen de Keizer Frederik Barbarossa in 1158 aan de Boheemse hertog Wladislaus II de koningstitel en een wapen – een zilveren leeuw op rood – voor zijn hulp bij het bedwingen van de opstand in Milaan. De leeuw was een teken van koninklijke waardigheid. De oudst bekende afbeelding van de leeuw stamt uit

1213 op een ruitzeregel van de Moravische markgraaf Wladislaus Hendrik (zoon van Wladislaus II). Hieruit en uit de troonzegels uit die tijd, die aan de ene kant de koning en aan de andere kant St. Wenceslaus vertoonden, leidt men af, dat aanvankelijk de leeuw het dynastieke embleem was, terwijl de St. Wenceslaus adelaar (zie de regio Centraal-Bohemen) het symbool van het land bleef. Bij het aanvaarden van het erfelijk koningschap door Ottokar I in 1198 kreeg de leeuw twee staarten en een kroon. Pas na het midden van de 13de eeuw werd onder koning Ottokar II de dubbelstaartige leeuw het wapen van het koninkrijk [2,3].

De Moravische adelaar – een van zilver en rood geblokte adelaar, gekroond en gewapend van goud, op blauw – is bekend sinds 1292 [4]. Keizer Frederik III veranderde in 1462 het wapen in een goud-rood geblokte adelaar op blauw. Hiermee zou hij het Duits-keizerlijke goud hebben toegevoegd aan het Moravische wapen. Bij het Slavische gedeelte van het volk bleef de rood-wit geblokte adelaar echter in gebruik. In 1838 verscheen er – per ongeluk – een zilver-rood geblokte adelaar in het grote wapen van Oostenrijk-Hongarije. Daar het wapen reeds verspreid was, vond men het ondoenlijk om alsnog alle wapens te veranderen en zo kreeg de zilver-rood geblokte adelaar weer de overhand [5].

De Silezische adelaar – op goud een zwarte adelaar, rood bewapend en goud gekroond, met zilveren klaverstengels op de vleugels en een zilveren kruis op de borst – is afkomstig van Hendrik (II) de Vrome, hertog van Neder-Silezië en regent van Opper-Silezië. Na zijn dood in 1241 werd het wapen sindsdien voor Neder-Silezië gebruikt. Het bleef het wapen van Silezië, ook toen het geen territoriale eenheid meer vormde [6].

Verantwoording

Bohemen werd al in 929 opgenomen in het Heilige Roomse Rijk. Moravië verviel in 1029 aan Bohemen. In 1526 kwam Bohemen – voor de derde keer - in bezit van het huis

Habsburg en bleef tot 1918 met Oostenrijk, later Oostenrijk-Hongarije, verbonden. In de loop der tijden zijn veel Duitse migranten deze gebieden gaan bevolken (Sudetenduitsers). Vele steden waren geheel Duitssprekend. Pas in 1945 zijn veel Duits-sprekenden naar Duitsland teruggekeerd. In de West-Europese landen zijn de Duitse namen van steden en rivieren dan ook beter bekend dan de Tsjechische namen – ook voor gebeurtenissen uit de geschiedenis. Vandaar dat in dit artikel vaak ook de Duitse namen genoemd worden.

Vexilokontakt is een uitgave van de Tsjechische Vlaggenvereniging *The Czech Vexillological Society*. De speciale uitgave *Regional flags of the Czech Republic* werd gepresenteerd op het 21ste IVC in Buenos Aires in 2005. Het is geschreven door Petr Exner van het Flag Data Center. Hierin wordt uitvoerig ingegaan op de geschiedenis van het ontstaan van de regiovlaggen: de voorstellen, de ontwerpers, de afwijzingen, de motivatie en de betekenis van de gekozen symbolen. Veel hiervan is in dit artikel overgenomen, maar het is beperkt tot het uiteindelijk aangenomen voorstel met vermelding van de ontwerper en de betekenis van het gekozen ontwerp.

Jihočeský kraj / Zuid-Bohemen

Zuid-Bohemen, waarvan de hoofdstad České Budějovice (*Budweis*) is, ligt in het zuiden van west Tsjechië tegen de grenzen van Duitsland en Oostenrijk. Het wapen, dus de vlag, is een ontwerp van de schilder Tomáš Baran, die de Boheemse leeuw in het 1ste kwartier plaatste. Het 2de kwartier is gedeeld met een halve rode roos met geel hart op wit en een halve gele roos met rood hart op blauw, beiden met groene schutbladen, respectievelijk de emblemen van de historische aristocratische families Rožmberk (*Rosenberg*) en z Hradce (*von Hradec*). Het 3de kwartier is groen met een paal, gedeeld van geel en wit. Het geel staat voor het 16de eeuwse Gouden Kanaal en het wit voor de rivier de Vltava (*Moldau*). Het 4de kwartier bevat een deel van het wapen van de hoofdstad České Budějovice: een witte stenen muur met drie torens met gele daken op rood. De vlag werd aangenomen op 21-01-2002.

Het geslacht *Rosenberg* ontleende zijn naam aan het in 1250 gebouwde slot Rosenberg in Zuid-Bohemen. Het werd aldaar spoedig de invloedrijkste familie, die veel heeft bijgedra-

gen aan de economische en culturele ontwikkeling in Zuid Bohemen. In 1611 stierf het geslacht uit [7]. Het aan de *Rosenbergers* verwante geslacht *von Hradec*, afkomstig uit Jindřichův Hradec, bezat vele steden in zuidoost Bohemen en leden ervan bekleedden hoge politieke ambten in het koninkrijk [8]. Het Gouden Kanaal of *Zlatá Stoka* is een 48 km lang kanaal, dat gegraven is om de vele grote visvijvers rond de stad Třebon van vers water te voorzien. Het werd van 1506 tot 1520 aangelegd door Š Netolický, aannemer in dienst van de *Rosenbergers* [9].

Jihomoravský kraj / Zuid-Moravië

Zuid Moravië heeft als hoofdstad Brno (*Brünn*). Het ligt in het zuiden van oost Tsjechië, grenzend aan Oostenrijk en Slowakije. De oproep voor een ontwerp van het wapen leverde 36 voorstellen op, waarvan de meerderheid als streekeigen symbool een tros druiven koos. Voor de rest heeft het nog 2 jaar geduurd voordat er een definitief voorstel op tafel lag. Het ontwerp, vormgegeven door Karel Mráz en gemodificeerd door de regionale raad, bevat de Moravische rood-wit geblokte adelaar in het 1ste kwartier en het wapen van Brno – wit-rode balken met hoogteverhoudingen 1:2:2:2 – in het 2de kwartier. Het 3de kwartier bevat de gele druiventros op rood en het 4de kwartier een rood-geel geblokte Moravische adelaar op blauw. De vlag werd aangenomen op 25-11-2003.

De tros druiven geeft aan dat de regio bekend staat om zijn wijnbouw. Het grenst aan het zogenaamde *Weinviertel* in Oostenrijk. De rood-zilver geblokte adelaar was het wapen van Moravië tijdens de Premysliden. Keizer Frederik IV veranderde het wapen in 1462 in een rood-goud geblokte adelaar. Later werd gaandeweg weer meer de rood-zilver geblokte adelaar gebruikt. De regionale raad stelde dat de rood-geel geblokte adelaar voor meer dan een eeuw in de regio gebruikt werd en derhalve deel uitmaakt van de regionale geschiedenis.

Karlovarský kraj / Karlsbad

De Karlovarský regio ligt in het uiterste westen van Tsjechië en heeft Karlovy Vary (*Karlsbad*) als hoofdstad. Het winnende ontwerp is van de architect Michel Karas met modificatie van Jiří Louda (ontwerper staatswapen). Het 1ste kwartier bevat de Boheemse leeuw en het 2de kwartier een geel bekken met twee witte water fonteinen op blauw.

Deze vertegenwoordigen de streek, die bekend staat om zijn heilzame baden. Het 3de kwartier bevat twee witte mijnwerkers hamers met gele stelen, waaronder twee gekruiste gele lauriertakken, voor de oude mijnindustrie in het bekken van Sokolov. Het 4de kwartier bevat het wapen van Karlovy Vary: een witte Boheemse leeuw komende uit drie golvende witte balken, het geheel op een rood veld. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 27-06-2001.

Omdat er snel en goedkoop een serie vlaggen beschikbaar moest zijn voor een internationaal filmfestival, werd tevens vastgesteld dat de “gewone” vlag alleen uit de kwartieren rood en blauw zou bestaan. De geneeskrachtige bronnen van Karlovy Vary werden ontdekt gedurende de regering van Karel IV, keizer van het Heilige Roomse Rijk, tevens koning van Bohemen. In 1370 verleende hij de stad stadsrechten, waarbij de stad de naam Karlovy Vary (*Karlsbad*) aannam [10]. Uit die tijd stamt het wapen, de Boheemse leeuw komende uit het heilzame water [11].

Kralovéhradecský kraj / Hradec Králové

De Kralovéhradecský regio ligt in noordoost Bohemen tegen de Poolse grens en heeft Hradec Králové (*Königgrätz*) als hoofdstad. In deze regio werden de voornaamste heraldici uitgenodigd een wapen te ontwerpen, waarbij de commissie voor Heraldiek en Vlaggenkunde bepaalde, dat het 1ste en 4de kwartier het wapen van Bohemen moest bevatten. Alle inzenders kozen als referentie met de hoofdstad de letter G uit het wapen van Hradec Králové. Uiteindelijk werd het ontwerp van Petr Exner gekozen met een gestileerde letter G van geel op blauw in het 2de kwartier en een gele kroon (coronet) op blauw in het 3de kwartier. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 8-10-2001.

Het wapen van Hradec Králové is rood met een zilveren omgewende Boheemse leeuw, die een gouden letter G vast houdt. De leeuw komt al voor op een stadszegel uit 1362 en nog voor 1400 werd de letter G toegevoegd als symbool van de stad, meestal samen gebruikt met de leeuw. Begin 18e eeuw werden de twee symbolen officieel in één wapen samengevoegd [12]. Die letter staat voor *Grecz Reginae*, de Latijnse naam van de stad. Zowel *Reginae* als *Králova* betekenen “van de koningin”. Eigenlijk zou de stad in het Duits dus *Königgrätz* moeten heten, maar door een

Jihočeský kraj / Zuid-Bohemen

Jihomoravský kraj / Zuid-Moravië

Karlovarský kraj / Karlsbad

Kralovohradecký kraj /
Hradec Králové

Liberecký kraj / Liberec

Moravskoslezský kraj /
Moravo-Silezië

Olomoucký kraj / Olomouc

vergissing werd het *Königgrätz* [13]. Hradec Králové – en nog enige andere steden in de regio – waren leensteden* van koningin Elisabeth Richza van Polen (Eliška Rějčka), weduwe van koning Wenceslaus II. Zij vormden haar bruidschat toen zij trouwde met Rudolf I van Habsburg, koning van Bohemen (1307) [14]. Vanaf die tijd werden die steden de bruidschat van Boheemse koninginnen. Hieraan refereert de kroon in de vlag.

Liberecký kraj / Liberec

De regio Liberec ligt in het noorden van Bohemen en grenst aan Duitsland en Polen. De hoofdstad is Liberec (*Reichenberg*). Bij de

keuze van het wapen was men het over 3 kwartieren snel eens. Het 1ste en 4de kwartier bevat de Boheemse leeuw. Het 2de kwartier, met referentie aan de hoofdstad, moest het achtpakige wiel van wit op blauw uit het wapen van de stad Liberec bevatten. Over een streekeigen symbool voor het 3de kwartier deed men langer. Uiteindelijk werd het voorstel van de studenten uit de 4de klas van de Hogeschool voor de Kunst in Jablonec gekozen. Het ontwerp bestond uit een blauw veld met daarin een witte driehoek met rechte basis en naar binnen gebogen zijden, voorstellende de berg *Jěstěd* met zijn hoge televisiemast op de top. Deze berg domineert de

regio. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 8-10-2001.

Het wiel komt uit het wapen van de familie *von Redern* – leenheren van de stad sinds 1558 (tot 1620) [15]. Zij maakten de streek tot centrum van de textielnijverheid. Het wapen van Liberec – een rood kasteel op zilver met een gouden leeuw op de transen en een blauw schild met zilveren wiel boven de poort – werd in 1577 door keizer Rudolf II (ook koning van Bohemen) aan de stad geschonken toen de plaats stadsrechten verkreeg [16].

Moravskoslezský kraj / Moravo-Silezië

Moravo-Silezië ligt in het noordoosten van Tsjechië en grenst aan Poolse Silezië. De hoofdstad is Ostrava (*Ostrau*). Volgens de heraldicus Jan Tejkal moest het wapen bestaan uit de wapens van Silezië in het 1ste kwartier, van Moravië in het 2de kwartier en het volledige stadswapen van Ostrava in het 3de kwartier, wilde het voldoen aan de criteria van de subcommissie. Het wapen van Ostrava bestaat uit een wit springend paard met geel zadel en rood zadelkleed op een blauw veld met groene voet; boven het paard staat een gele roos met rood hart en groene schutbladen. Voor het streekhistorische 4de kwartier koos men uiteindelijk voor het idee van Miroslav Hirsch, bewerkt door Jan Tejkal, om de wapens van de historische hertogdommen Opava (*Troppau*) en Těšín (*Teschen*) daarin te verwerken. Het veld is gedeeld met I: gedeeld van wit en rood – het wapen van het hertogdom Opava - en II: een halve omgewende gele adelaar, rood bewapend, op blauw – het gehalveerde wapen van Těšín. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 13-11-2002.

De herkomst van het wapen van Ostrava is niet duidelijk. Mogelijk refereert het paard aan de positie van de stad als middelpunt van prehistorische handelswegen – o.a. de Barnsteenroute van de Baltische zee naar de Donau. De gouden roos is afkomstig van het familiewapen van Stanislav Thurz, bisschop van Olomouc (1497-1540) [17]. Het wapen van het hertogdom Těšín is dat van Opper-Silezië. In 1918 werd het gebied verdeeld tussen Tsjechoslowakije en Polen. De grens werd de rivier de Olše (Olza) die dwars door de oude hoofdstad loopt en zo de Tsjechische stad Těšín scheidt van het Poolse Cieszyn.

Olomoucký kraj / Olomouc

De regio Olomouc ligt in noordoost

Tsjechië, ten westen van Moravo-Silezië. De hoofdstad is Olomouc (*Olmütz*). De regionale raad van Olomouc besloot geen algemene competitie te houden, maar de opdracht te geven aan Jirí Louda, een bekende heraldicus uit de regio. Zijn ontwerp bevat volgens voorschrift de Moravische adelaar in het 1ste kwartier en de Silezische adelaar in het 2de kwartier, conform de grootte van de delen van de regio in beide historische gebieden. Het 3de kwartier is geel met een blauwe golvende schuinbalk voorstellende de rivier de Morava tussen de gouden korenvelden. Het 4de kwartier is blauw met de gele letters *SP* boven *QO*. Deze letters komen uit het wapen van de stad Olomouc en staan voor: *Senatus Populus Que Olomucensis* (Senaat en Volk van Olomouc). Het wapen en de vlag werden aangenomen op 27-06-2001.

Het wapen van de stad Olomouc bestaat uit de Moravische adelaar met de gouden letters *SPQO* in de hoeken van het schild. Volgens legende is Olomouc gebouwd op de plaats van een Romeins fort, dat Mons Julii zou hebben geheten. Er zijn resten van een Romeins kamp gevonden [18]. Ter nagedachtenis aan het Romeinse verleden en tevens aan het verzet van het volk tegen Pruisen, verleende Maria Theresia in 1758 de toevoeging van de letters, afgeleid van het wapen van Rome, aan het wapen van de stad.

Pardubický kraj / Pardubice

De regio Pardubice ligt ingeklemd tussen de regio's Centraal Bohemen en Olomouc in het oosten van Bohemen. De hoofdplaats is de stad Pardubice (*Pardubitz*). Een commissie van historici en archivariissen kwam ook hier tot de conclusie dat volgens voorschrift het 1ste kwartier het wapen van Bohemen moest bevatten, het 2de kwartier dat van Moravië en het 4de kwartier het wapen van de stad Pardubice: op rood een half wit paard, getuigd van geel. Voor het 3de kwartier werd uit verschillende inzendingen het voorstel van P. Vorel gekozen: op blauw een witte stenen muur met 4 kantelen en met een open boogpoort, waarin een gele globe. De regionale raad voegde er nog een zwarte lier aan toe, geplaatst in de sluitsteen van de boog. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 27-06-2001.

Het streekeigen derde kwartier zit vol met symboliek. De muur staat voor de eenheid van de regio, terwijl de stenen juist de diversi-

teit aangeven. Ook staat de muur voor de verschillende middeleeuwse steden in de regio. De vier kantelen staan voor de vier landschappen in de regio: het Elbe-basin, de Orlické bergen, het Boheems-Moravische hoogland en het Železné gebergte (*IJzergebergte*). De open poort met globe symboliseert de openheid van de nieuw gevormde regio ten opzichte van de wereld. De lier herinnert aan de beroemde componisten, die in deze streek hebben gewoond: Smetana, Martinů en Tomášek. De kleur blauw staat voor de vele rivieren en het goud van de globe voor welvaart. Het wapen van de stad Pardubice in het vierde kwartier stamt uit de 14de eeuw en is gebaseerd op de volgende legende: Jesek, de

stichter van het huis Pardubice, verloor de helft van zijn paard door een snel neergelaten valhek (*porticullus*) bij de invasie van Milaan in 1158. Ongedeerd bracht de ridder het dode halve paard terug in het legerkamp. [19].

Plzeňský kraj / Pilsen

De regio Pilsen ligt in zuidwest Tsjechië tegen de grens van Beieren. De hoofdstad is Plzeň (Pilsen). Voordat de regionale raad tot een keuze van het wapen kwam, waren er verscheidene ronden nodig. Uiteindelijk werd het ontwerp van Petr Kolář en Martin Fišer aangenomen. Zoals verplicht bevat het 1ste kwartier de Boheemse leeuw. Het aan de stad Plzeň gerelateerde 2de kwartier is groen met

een omgewende gele Bactrische kameel. Het 3de kwartier is groen met twee balken, wit (boven) en geel. Op de vlag zijn dat vijf evenhoge banen van groen-wit-groen-geel-groen. Zij staan voor de rivieren in de regio, waarbij de gele baan naar de Otava verwijst, waar goud is gevonden. Het 4de kwartier is rood met een witte Romaanse kerk met een geel kruis op het dak. Deze kerk is de oudste kerk in Bohemen. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 31-01-2002.

Het wapen van de stad Plzen is zeer complex. In de tijd van de Hussietenoorlog (begin 15e eeuw) bevatte het een zilveren hazewindhond op rood. In 1434 ontving de stad van de Duitse keizer Sigismund van Luxemburg (ook koning van Bohemen) voor hun weerstand tijdens de laatste belegering door de Hussieten, een gouden kameel op een groen veld erbij. Heraldisch staat de kameel voor uithoudingsvermogen [20]. Paus Paulus II deed er in 1466 nog enige symbolen bij, waaronder twee gouden sleutels [21]. De St. Peter en Paulotondo in het vierde kwartier stamt uit de tweede helft van de 10e eeuw. Het staat in Starý Plzeňec (*Oud-Pilsen*), nu een onderdeel van Plzeň-mesto (*Pilsen-stad*) [22].

Praha / Praag

Praag (*Praha*), de hoofdstad van Tsjechië ligt midden in het historische gebied Bohemen. De stad behoort niet tot een *kraj* (regio), maar heeft een aparte status. Het wapen en de vlag van Praag hoeven dan ook niet te voldoen aan de regels die voor de regionale wapens en vlaggen gelden. Het wapen van Praag werd voor het laatst bevestigd op 21 februari 1991. Zoals zoveel wapens van Tsjechische steden bevat het wapenschild van Praag een burcht, dit keer van goud op een rood schild. De burcht bevat drie gouden torens. Uit de open deuren van de burcht – van natuurlijke kleur – steekt een zilveren geharnaste arm, die een zilveren zwaard vasthoudt. De vlag van Praag is een eenvoudige tweekleur met 2 evenhoge banen van geel en rood. De kleuren zijn duidelijk ontleend aan het wapen. De vlag werd al aangenomen in 1886 en voor het laatst nog bevestigd in 1964.

Středočeský kraj / Centraal-Bohemen

De Regio Centraal-Bohemen ligt rond de hoofdstad Praag (*Praha*), maar de stad zelf behoort niet tot de regio. Daar de regionale raad wel in Praag zetelt, was het dus niet

mogelijk om een embleem van de hoofdstad van de regio in het wapen (de vlag) op te nemen. Het ontwerp van J. Vodrážka plaatst de Boheemse leeuw in het 1ste en 4de kwartier, waarbij de laatste er aan herinnert, dat de fundamente van de Tsjechische Staat in deze regio liggen. De historie van de regio wordt vertegenwoordigd door de St.

Wenceslaus adelaar in het 2de kwartier: op wit een zwarte, rood bewapende, adelaar met witte klaverstengels op de vleugels en kruis in het midden, omgeven door kleine rode vlammetjes. Het 3de kwartier beschrijft de streek met behulp van twee blauwe golvende lijnen op wit: de Labe (*Elbe*) en de Vltava (*Moldau*). Het wapen en de vlag werden aangenomen op 22-11-2001.

De “St. Wenceslaus adelaar” of de “vlammen-de adelaar” was het embleem van de middeleeuwse dynastie der Premysliden en werd vernoemd naar de 10e eeuwse Boheemse hertog Wenceslaus I de Heilige (*Václav I Svatý*), patroonheilige van Tsjechië. Het werd voor het eerst gevonden op een ruiterszegel van Ottokar I uit 1192. In 1253 veranderde koning Ottokar II het wapen van Bohemen in de tweestaartige leeuw [23].

Ústecký kraj / Ústí nad Labem

De regio Ústecký met de hoofdstad Ústí nad Labem (D: *Aussig*; NL: *Usti a/d Elbe*), ligt in het noordwesten van Tsjechië tegen de grens van het Duitse Saksen. Ook hier werd door de regionale raad besloten, dat de Boheemse leeuw en het wapen van de stad Ústí nad Labem in het wapen moesten worden opgenomen. Uit de vele inzendingen voor het streekhistorische en streekeigene deel werd uiteindelijk het ontwerp van Radek Michel gekozen. Het wapen, en dus de vlag, bevat de Boheemse leeuw in het 1ste kwartier. Het 2de kwartier is blauw en bevat een witte stenen poort met 7 kantelen en een geel valhek, tegen een achtergrond van groene bergen. De poort staat op 7 blauwe en witte golvende lijnen. De poort is de zogenaamde *Porta Bohemica*. Het 3de kwartier is blauw en bevat een witte ploeg op een groene voet. Het 4de kwartier, tenslotte bevat het volledige wapen van de stad Ústí nad Labem, bestaande uit de Boheemse leeuw, voorzien van een witte middeleeuwse helm met gesloten vizier, een korte maliënkolder en metalen armbeschermers. Op de helm staat een gele adelaarsvleugel. De twee staarten zijn twee keer bij elkaar gebonden door een gele “knoop”.

Het wapen en de vlag werden aangenomen op 9-04-2002.

De *Porta Bohemica* – Boheemse Poort – duidt er op dat ten tijde van het Boheemse Koninkrijk de wegen van Praag naar het westen via deze regio liepen. De poort heeft zeven kantelen voor de zeven districten in deze regio. Het gele hek wijst op de welvaart van de regio. De golvende lijnen staan voor de rivieren de Labe (*Elbe*) en de Ohré (*Eger*). De bergen op de achtergrond zijn het Boheemse Middelgebergte, het Erstgebergte en het Lausitzergebergte. De ploeg – in het derde kwartier – verwijst naar Přemysl de Ploeger, de halflegendarische voorouder van de dynastie der Premysliden (of Przemysliden) die afkomstig is uit deze streek. De raad negeerde de protesten, dat ten tijde van de Premysliden ploegen er anders uit zagen. De ploeg is ook het symbool van de creatieve samenwerking van mens en natuur en moest dus als zodanig herkenbaar zijn. Het wapen van de stad Ústí nad Labem, tenslotte, werd in 1476 door koning Wladislaus aan de stad verleend [24].

Kraj Vysočina

De Hooglanden of de Vysočina regio met de hoofdstad Jihlava (*Iglau*) ligt in het midde-zuiden van Tsjechië tussen de regio's Zuid-Bohemen en Zuid-Moravië en ligt op de grens tussen de historische gebieden Bohemen en Moravië. Hier lag het van tevoren vast dat de Moravische adelaar in het 1ste kwartier moest komen en de Boheemse leeuw in het 4de kwartier. Het 2de kwartier moest een referentie naar de hoofdstad zijn. Hiervoor werd een rode egel op wit gekozen, afkomstig uit het wapen van Jihlava. Voor het streekeigen 3de kwartier koos de regionale raad uit de vele inzendingen het ontwerp van Miroslav Daněk, een tak van een lijsterbes met rode bessen en twee groene bladeren op wit. De lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) is een regionaal symbool en staat ook voor de vruchtbaarheid van het land. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 14-03-2002. Jihlava heeft als wapen een schild gekwartileerd van de Boheemse leeuw en een rode egel op zilver. Jihlava was in de middeleeuwen bekend om zijn zilverbijbouw. Dat trok vele migranten, voornamelijk uit Beieren en Saksen [25]. In het Duits heet de stad *Iglau* en de Jihlava-rivier de *Igel*, vandaar de egel (*Igel* in het Duits) in het wapen van de stad.

>

Zlínský kraj / Zlín

De regio Zlín, met gelijknamige hoofdstad, ligt in zuidoost Tsjechië tegen de grens van Slowakije. De regionale raad besloot geen algemene competitie te houden, maar een viertal bekende ontwerpers een ontwerp van het wapen te laten maken. Uit de meer dan twintig inzendingen koos de raad een ontwerp van Miroslav Pavlů. Het gekwartieerde wapen en vlag bevat in het 1ste kwartier de Moravische adelaar en in het 2de kwartier op geel een gesloten blauw boek met een geel patriarchaal kruis op de omslag. Dit boek is het symbool voor het 9de eeuwse Groot-Moravische Rijk en staat ook voor de heiligen Cyrillus en Methodius, die het Christendom in Moravië verspreidden. Het 3de kwartier bevat enige streekeigene werksymbolen: twee gekruiste bijlen voor het bosrijke Moravisch Wallachije in het noorden, een ploegschaar voor het vruchtbare Hannah en een tros druiven voor de wijnbouw in Moravisch Slowakije. Alle symbolen zijn blauw op een geel veld. Het 4de kwartier, tenslotte, is blauw met een gele achtpuntige ster uit het

wapen van de hoofdstad Zlín. Het wapen en de vlag werden aangenomen op 22-11-2002.

In 862 werden de broers Methodius en Constantijn op verzoek van vorst Rostislav van het Groot-Moravische Rijk naar Moravië gezonden om de locale clerus op te leiden. De laatste ontwikkelde aldaar een eigen schrift om de liturgische teksten in het Slavisch te kunnen opschrijven. Op zijn sterfbed werd hij tot monnik gewijd en nam de naam Cyrillus aan, welke naam verbonden bleef met het door hem ontwikkelde schrift, het Cyrillisch. Het wapen van de stad Zlín is blauw met een gouden open toren, waarboven het hoge en van boven ingekeepte dak een gouden achtpuntige ster staat. Deze ster is afkomstig van de Boheemse adellijke familie Šternberk (*Sternberg*), die in de 14de eeuw een slot bij Zlín liet bouwen. Het wapen van de stad werd al genoemd in 1463, doch de eerste afbeelding ervan staat op een zegel uit 1589 [26]. ■

*) De benamingen koningsstad en leenstad werden aan steden gegeven, die van de koning bepaalde privileges hadden gekregen. In de middeleeuwen, vormden de koningssteden in Bohemen een belangrijk deel van het koninkrijk bezit en de koninklijke inkomsten. Dat bezit mocht door de vorst niet verhandeld worden. In Bohemen waren in begin van de 16e eeuw 40 steden met een dergelijk privilege. Vooral in het standverschil namen de burgers van koningssteden een hogere positie in dan de andere onderdanen. Daarnaast bestonden er ook zogenaamde leensteden, die meestal een inkomstenbron voor de koningin vormden [27].

Noten:

1. *Regional flags of the Czech Republic*. Petr Exner. Vexilokontakt, 2003.
Vexilokontakt is nog te koop: zie hiervoor Vexilla Nostra nr. 252.
2. Site van de Tsjechische Senaat:
http://www.senat.cz/zajimavosti/znaky_a_vlajky/index-eng.php?ke_dni=y&O=6
3. "Jahresberichte für deutsche Geschichte"... § 62. Böhmen, Mähren, und Osterreichisch-Schlesien. J. Pfitzner; via <http://pom.bbaw.de/exist/servlet/JDG/scripts/browse.xq?year=1931&ref=JRE0762>
4. <http://www.ngw.nl/int/oos/moravia.htm>
5. <http://www.fotw.us/flags/cz-morav.html>
6. <http://de.wikipedia.org/wiki/Schlesien>
7. [http://de.wikipedia.org/wiki/Rosenberg_\(Adelsgeschlecht\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Rosenberg_(Adelsgeschlecht))
8. [http://de.wikipedia.org/wiki/Hradec_\(Adelsgeschlecht\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Hradec_(Adelsgeschlecht))

9. <http://www.jiznicechy.org/en/index.php?path=ost/zstoka.htm>
10. <http://de.wikipedia.org/wiki/Karlsbad>
11. <http://flagspot.net/flags/cz-kv-kv.html>
12. http://www.hradeckralove.org/cz/O_meste/symboly/symbol1.html
13. <http://www.flaggenkunde.de/veroeffentlichung-en/04-31.htm>
14. http://en.wikipedia.org/wiki/Elisabeth_Richeza_of_Poland
15. http://www.heimatkreis.de/daten/Entwicklung_Reichenberg
16. <http://www.crwflags.com/fotw/flags/cz-lb-lb.html>
17. <http://www.ostravainfo.cz/index.php?akce=guide&mid=43&id=26&lang=2>, ref. Mesto Ostrava - Znaky a prapory (Jan Tejkal ed.), REPRONIS, Ostrava, 1997.
18. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Olomouc>
19. <http://www.ngw.nl/int/cze/p/pardubic.htm>
20. H.W.M.J. Kits Nieuwkamp. *Encyclopedie van de Heraldiek*. Elsevier. 1961
21. <http://flagspot.net/flags/cz-pm.html#pz>
22. http://nl.wikipedia.org/wiki/Star_Plzenec
23. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Pfiemysliden>
24. <http://www.heimatfreunde-aussig.de/hilfsverein/geschich.htm>
25. <http://en.wikipedia.org/wiki/Jihlava>
26. <http://www.mestozlin.cz/en/page/20139-symbols-zlin>
27. [http://de.wikipedia.org/wiki/Königsstadt_\(Böhmen\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Königsstadt_(Böhmen))

Vlag en wapen van de nieuwe gemeente Horst aan de Maas:

Horst aan de Maas is een nieuwe gemeente in Noord-Limburg, die op 1 januari 2001 is ontstaan uit het samengaan van de gemeenten Broekhuizen, Grubbenvorst en Horst. De oude gemeente Horst lag als enige niet aan de Maas. De toevoeging "aan de Maas" representeert dus de andere twee oude gemeenten. De drie oude gemeenten voerden allen een officieel wapen en een officiële vlag. Deze traditie heeft de nieuwe gemeente voortgezet door het aannemen van een nieuw wapen, dat zwaar leunt op dat van het oude Horst, met een daarvan afgeleide nieuwe vlag.

Door MARCEL VAN WESTERHOVEN

Het nieuwe wapen

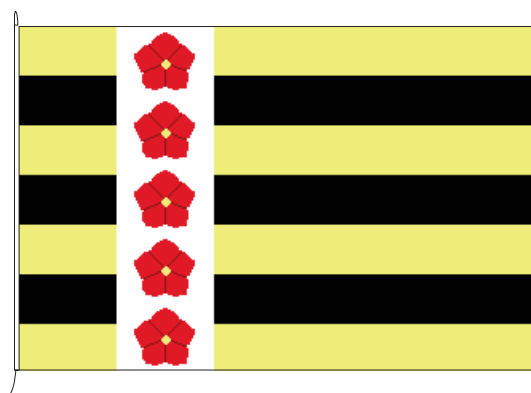
Bij Koninklijk Besluit van 6 mei 2002 nr. 02.001428 is aan de nieuwe gemeente Horst aan de Maas een wapen verleend met de volgende beschrijving:

"In goud drie dwarsbalken van sabel en een schildzoom van zilver, beladen met vijf mispelbloemen van keel, geknopt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Het ontwerp is een voorstel van de Commissie Heraldiek van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG). Om vier redenen is het oude wapenschild van Horst, drie zwarte dwarsbalken op goud, als basis voor het nieuwe gemeentewapen genomen: het Horster schild is het eenvoud-

Banen en mispelbloemen

digst, het is het oudste van de drie oude gemeentewapens, Horst is de naamdrager van de nieuwe gemeente en Horst is veel groter dan Broekhuizen en Grubbenvorst. De drie zwarte balken op goud vormen het wapen van het geslacht Van Mierlaer, in de veertiende eeuw heren van Horst. Om toch tot uitdrukking te brengen dat het hier om een nieuwe gemeente gaat, is een element toegevoegd: een zilveren schildzoom met vijf rode mispelbloemen. Hiervoor is teruggegrepen naar een oud schepenbankzegel van Horst dat tussen 1651 en 1800 in gebruik is geweest. Hierin waren rondom het wapen met de drie dwarsbalken vijf los in het zegelveld gerangschikte mispelbloemen te zien. Voor het nieuwe wapen is gekozen deze op een zilveren schildzoom te zetten, die duidt op de als een zilveren lint langs de oostkant van de nieuwe gemeente stromende Maas. Horst lag vanouds in het graafschap, later hertogdom, Gelre. De mispelbloemen zijn het oudste symbool van het oude Gelre, die rood of zilver getint in veel Gelderse stadswapens zijn terug te vinden. Zo hebben in Nederland Doetinchem, Lochem, Zaltbommel en in Duitsland Goch, Erkelenz, Geldern en Viersen één tot drie mispelbloemen, ook wel Gelderse roos genoemd, in hun wapens. De mispelbloemen in het nieuwe wapen brengen tevens de gedeelde Gelderse historie van de drie oude gemeenten tot uitdrukking, omdat ze alle drie onderdeel waren van het oude Overkwartier

van Gelre, ook wel Opper-Gelre genoemd. Het vijftal staat ook voor de vijf oude schepenbanken van voor 1800 in de huidige gemeente: Broekhuizen, Ooyen, Lottum, Grubbenvorst en Horst.

Het wapen is voorzien van de gebruikelijke gemeentekroon.

De nieuwe vlag

Bij raadsbesluit van 19 februari 2002 heeft de nieuwe gemeente Horst aan de Maas een vlag vastgesteld met de volgende omschrijving:

"zeven banen, geel en zwart, met op 2/7 van de lengte van de vlag een witte baan, waarvan de lengte gelijk is aan 2/7 van de hoogte van

de vlag, waarop vijf rode mispelbloemen met gouden (lees: een geel) hart."

Het ontwerp van de nieuwe gemeentevlag is van de eerder genoemde Commissie Heraldiek van het LGOG. De basis van de vlag, drie horizontale zwarte banen op geel, wordt gevormd door het wapenbeeld van het oude Horst. De schildzoom met de mispelbloemen uit het nieuwe wapen is in de vlag gerepresenteerd door een verticale witte baan met de vijf rode bloemen. Dat de oude vlag van Broekhuizen ook een verticale baan op ongeveer dezelfde positie vertoonde, zal wel op toeval berusten.

De oude vlaggen

Voor de volledigheid volgen hier nog de vlaggen van de drie oude gemeenten.

Broekhuizen voerde een groene vlag met op de scheiding van broeking en vlucht een smalle verticale baan geschaakt van 10 stukken zwart en wit. Het wapenschild, groen met een schildhoofd van hermelijn, diende als basis voor deze vlag. Het was het wapen van het oude geslacht Van Broeckhuysen. (1),(2)

De vlag van Grubbenvorst was gevierendeeld over de scheiding van broeking en vlucht, de broeking blauw met een gele zespuntige ster en rood met een gele schijf met daarop een rood kruisje, en de vlucht rood en geel. De kleuren en de ster in bovenhelft van de vlag kwamen uit het gemeentewapen en stonden voor het dorp Grubbenvorst zelf. De kleuren, het kruisje en de schijf in de onderhelft waren afgeleid van het oude wapen voor het dorp Lottum. (3)

Horst gebruikte een vlag met zeven banen, in de broeking geel-zwart, zoals in het gemeentewapen, in de vlucht zwart-geel, de kleuren verwisseld. (4) ■

(1) *Vexilla Nostra* jaargang 7 nr. 50, 1972, p. 2

(2) *Vexilla Nostra* jaargang 18 nr. 124, jan/feb 1983, p. 14

(3) *Vexilla Nostra* jaargang 23 nr. 154, jan/feb 1988, p. 19

(4) *Vexilla Nostra* jaargang 18 nr. 129, nov/dec 1983, p. 98

Ossetië

Door WIM SCHUURMAN

Het historische stamland van het Ossetische volk is het huidige Noord-Ossetië. De Osseten zelf noemen het Alania. Enkele eeuwen geleden trokken enkele Ossetische stammen – achtervolgd door hun sterkere, vijandige moslimburen – naar het zuiden, op zoek naar een veiligere plek.

Het gebied van het huidige Zuid-Ossetië behoorde altijd tot Kartli, een van de grote historische regio's van Georgië [afbeelding 1]. De Georgische bevolking in dat berggebied woonde wijd verspreid. De gevluchte Osseten vestigden zich hier en kregen in de loop van de 19de en 20ste eeuw er de meerderheid. Dit leidde ertoe, dat de communisten in 1922 een Zuid-Ossetische autonome regio instelden binnen de communistische Georgische republiek. In 1924 creëerden zij een Noord-Ossetische autonome regio binnen de Russische Federatie. Deze etnische tijdbom explodeerde toen Georgië en de

Russische Federatie uit elkaar gingen en Georgië weer een onafhankelijke staat werd op 9 april 1991.

Vanaf september 1990 stelden de Zuid-Osseten alles in het werk om aansluiting bij de Osseten in de Russische Federatie te verkrijgen. Dit tot groot ongenoegen en woede van de Georgische bevolking en regering in Tblisi. Bij een referendum in 2006 wilde 99% van de bevolking in Zuid-Ossetië aansluiting bij Rusland. De Georgische militaire actie van augustus 2008 leidde tot erkenning door de Russische Federatie van de Zuid-Ossetische onafhankelijkheid.

De vlag

Zowel Noord-Ossetië-Alanië, deelrepubliek van de Russische Federatie, als Zuid-Ossetië, separatistische regio in Georgië, bezigen dezelfde driekleur. Het zijn vlaggen van drie evenhoge banen wit, rood, geel [afbeelding 2]. In Noord-Ossetië-Alanië is de vlag officieel en aangenomen op 2 oktober 1991. Aan de drie kleuren wordt de volgende betekenis toegekend: het wit staat voor morele zuiverheid, het rood voor de moed der martelaren, het geel voor weelde en geluk. De toevoeging Alanië wordt in de staatsnaam opgenomen om de afstamming van en erfenis van de voorouders, de Alanen te gedenken.

In de opstandige, separatistische Georgische regio Zuid-Ossetië werd de vlag met de

Afbeelding 1:
banier Kartli

Afbeelding 2:
vlag van beide Ossetië

Afbeelding 3:
wapen Zuid-Ossetië

1. worldstatesmen geeft: in gebruik sinds 28 november 1990 en aangenomen op 13 januari 1992

Bronnen:

<http://www.worldstatesmen.org/>

<http://flagspot.net/flags/ge-so.html>

www.slate.com/id/2191588/entry/21/1589/

Zwolse vlaggen halfstok

Door WIM SCHUURMAN

fig. 1

Leo Major, de Canadese strijder die in de nacht van 13 op 14 april 1945 Zwolle in zijn eentje bevrijdde, is zondag 12 oktober 2008 op 87-jarige leeftijd in Canada overleden.

Het verhaal van de bevrijding van Zwolle door Leo Major is een bijzondere. De toen 24-jarige Major was scherpschutter bij het

fig. 2

Canadese, Franstalige *Chaudière Regiment*. Bij Wijhe werd de Canadezen verteld, dat Zwolle vol Duitsers zat. Dat betekende dat de stad gebombardeerd zou moeten worden. Maar voor het zover was, wilden de Canadese commandanten zeker weten hoe het met die tegenstand in Zwolle was gesteld. Twee ver-

kenners werden er op uitgestuurd: Leo Major en Willy Arsenaault. Via de Heinoseweg gingen de verkenkers op pad. Major en Arsenaault raakten bij spoorwegovergang Zalné in een vuurgevecht met Duitsers. Arsenaault werd dodelijk getroffen en overleed vrijwel onmiddellijk. Major vervolgde zijn weg en kwam 's avonds laat aan in de binnenstad. Bij de Sassenpoort trof hij opnieuw een groep Duitsers, maar met zijn stengun en handgranaten maakte hij zoveel lawaai, dat zij dachten met een grote groep Canadezen te maken te hebben. De Duitsers sloegen op de vlucht. Een dag later, op 14 april trokken de Canadezen, via de Wipstrikkerallee Zwolle binnen. De stad was zonder bombardement bevrijd.

Leo Major werd pas in 1970 opgespoord, maar groeide daarna uit tot symbool van de Zwolse bevrijding. In 1985 kreeg hij de erepenning van de stad. Bij de zestigjarige herdenking van de bevrijding in 2005 werd Leo

grondwet van de eenzijdig uitgeroepen onafhankelijkheid officieel op 26 november 1991. De vlag wordt behandeld in artikel 155. Het dundoek werd bevestigd in artikel 1 van de Regelgeving rond de Vlag van 30 maart 1992 (1). De vlag kent verhoudingen van 1:2. De witte baan staat voor intelligentie en het spirituele leven van de Ossetische natie, het rood voor militaire deugd, terwijl het geel naar het welzijn van het volk verwijst.

Dezelfde driekleur met een witte sneeuwluipaard in de rode baan was de officieuze vlag van de Nationale Garde. De beide Ossetiërs voeren ook hetzelfde ronde wapenschild met gouden sneeuwluipaard op gele grond voor een witte bergrug en rode hemel, enkel het opschrift aan de rand is anders [afbeelding 3]. De kleuren van de vlag komen hierin terug, evenals in de twee tekenaties die de tekst in het Russisch (boven) en in het Ossetisch (onder) scheiden.

Op 10 mei 2007 stelde Georgië een Voorlopige Regering te Kurta in, die gebruik maakte van de Ossetische vlag (sic!) naast de Georgische nationale vlag. Zowel voor de Russisch gezinde Osseten als voor de Georgiërs was dit een gruwel. Het bestuur heeft enkel zeggenschap (gehad) over vier dorpen. ■

benoemd tot ereburger.

Nog elk jaar vlagt men in Zwolle op 14 april ter herdenking van de bevrijding in april 1945. Jarenlang zag ik in de buurt van mijn toenmalige werkplek aan de Van Hille Gaerthéstraat in Zwolle deze "Canadees-Nederlandse" vlag op 14 april hangen. (Afbeelding 1.) Geschiedkundig klopt het doek niet, want vóór 1965 kende Canada de huidige esdoornvlag nog niet als nationale vlag. Het Canadese leger voerde sinds 22 januari 1944 een rode vlag met in de broektop de Britse unievlag en in de vlucht het wapen van 1921/22. (Afbeelding 2.)

Tot en met dinsdag 21 oktober '08 hingen in Zwolle gemeentelijke vlaggen halfstok. ■

Bronnen:

Dagblad de Stentor, 16 oktober '08

<http://flagspot.net/flags/ca-1921.html>

De 'Linge'vlag

Op een zonnige dag begin oktober fietste ik langs de Linge in de Betuwe en zag op de achterplecht van een motorboot een bijzondere Nederlandse vlag wapperen: in de broektop was de Zuid-Hollandse vlag ingezet.

Door THEUN OKKERSE

Twee soorten watersporters maken gebruik van vlaggen: zeilers en motorbooteigenaren. De eerste groep voelt er weinig voor om te experimenteren met vlaggen, de tweede is daar beslist enthousiaster over.

Op (Nederlandse) motorjachten worden weleens 'vreemde' vlaggen gevoerd. De Europese is het meest in het oog springend, met of zonder onze vlag als minuscuul inzetje en soms vergezeld van een NL-initiaal (zie illustratie).

De vlag op het motorjacht op de Linge is een uitzondering. Het rood-wit-blauw is voor vrijwel iedereen voldoende: hier vaart een Nederlands jacht. De Nederlandse vlag wordt zelden aangevast. In dit geval had de eigenaar behoefte aan een nauwkeurige duiding. Het was blijkbaar niet genoeg om te laten zien dat het een Nederlands jacht betrof of het is een vondst om niet ook een provincievlaggetje te hoeven heisen.

Er is een parallel met de 'nationale' inzetjes die je soms op de Europese vlag ziet. De ambivalente houding om enerzijds Europeaan, maar anderzijds dus wel een Nederlander, maar zeker geen Belg, Duitser te willen zijn of één van de 25 andere nationaliteiten te willen hebben.

In de 'Lingevlag' wel Nederlander én Zuid-Hollander, maar zeker geen Brabander of één van de elf andere mogelijkheden. Misschien ben ik te cynisch en is het gewoon een vindingrijk huisvlijtproduct.

Toch was ik nieuwsgierig naar de opstelling van de autoriteiten: wat doen zij als ze een aangetaste Nederlandse vlag zien?

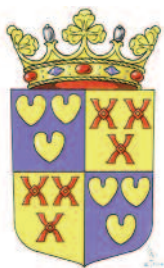
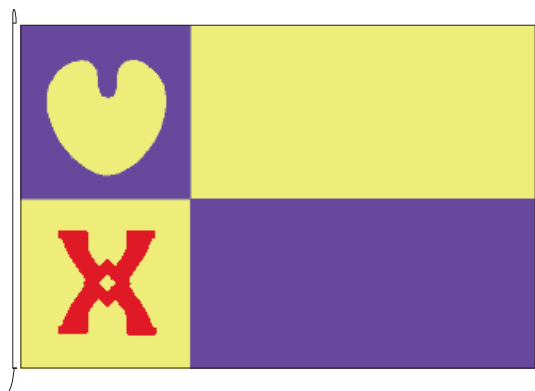
De politie doet niets, zegt een woordvoerder van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)...„Ik heb er nog nooit van gehoord.“ De KLPD houdt zich bezig met 'veiligheid en het bestrijden van overlast' en niet met vlaggen. (Op zich zelf is dit geruststellend.)

Dan maar eens geïnformeerd bij de Hoge Raad van Adel. Secretaris Egbert Wolleswinkel werpt licht op de zaak: „In de door het Ministerie van Algemene Zaken uitgegeven 'Handleiding voor het gebruik van de Nederlandse vlag' wordt gesteld dat op de Nederlandse vlag geen enkele versiering of andere toevoeging behoort te worden aangebracht. Uit het gebruik van het woord 'behoort' kan moeilijk een expliciet verbod worden afgeleid, eerder een dringende aanbeveling.“ En hij voegt er aan toe dat de Hoge Raad van Adel in dezen overigens niet competent is.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken bericht mij: „Zoals door de Hoge Raad van Adel aangegeven, behoort op de Nederlandse vlag, tenzij daartoe gerechtigd, geen enkele versiering of andere toevoeging te worden aangebracht. Ook het gebruik van een vlag louter voor versiering behoort te worden nagelaten. Wel mag vlaggedoek voor versiering – bijvoorbeeld in de vorm van draperieën – worden gebruikt. Dit staat vermeld in het officiële vlaggenprotocol. Het vlaggenprotocol geldt voor overheidsinstellingen. Burgers en bedrijven worden verzocht dit protocol te volgen maar zijn daartoe niet verplicht.“ (!)

De vlag en het wapen van de nieuwe gemeente **Geldrop-Mierlo**

Meerblad en molenijzer

In het Peelland, in het zuidoosten van Noord-Brabant, waren tot 1 januari 2004 Geldrop en Mierlo twee zelfstandige gemeenten. Sinds die datum gaan ze samen als één verder onder de naam Geldrop-Mierlo. Geldrop had in 1921 al de gemeente Zesgehuchten geannexeerd. Geldrop en Mierlo voerden beide zowel een wapen als een vlag. Ook de nieuwe gemeente is thans in het bezit van een nieuw wapen en een daarvan afgeleide nieuwe vlag.

Door MARCEL VAN WESTERHOVEN

Het nieuwe wapen

Bij Koninklijk Besluit van 21 december 2004, nr. 04.004486, werd aan de gemeente Geldrop-Mierlo het volgende wapen verleend:

“Gevierendeeld; I en IV in azuur drie meerbladeren van goud; II en III in goud drie molenijzers van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.”

Het wapen is volgens een ontwerp van de Noord-Brabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde (NCWV). Deze koos voor een vierdeling waarin beide oude gemeenten evenredig zijn vertegenwoordigd.

De kwartieren met de drie meerbladeren staan voor Geldrop. In het oude wapen stonden zij abusievelijk als harten weergegeven. De herkomst van de meerbladeren, die al op schependomszegels van Geldrop uit de 14e eeuw voorkomen, is ongewis.

Vermoedelijk gaat het om het wapen van het oudst bekende herengeslacht van Geldrop, dat een zijtak was van het geslacht Van Gemert. Dit laatste geslacht voerde drie zilveren meerbladeren op zwart. De uit Geldrop afkomstige familie Houbraken voerde een wapen met drie meerbladeren van rood op een veld van goud. Om deze reden neemt men aan dat dit de oorspronkelijk kleuren van het wapen van het oudste geslacht met de naam Van Geldrop zijn. De NCWV heeft dan ook voorgesteld deze kleurstelling toe te passen. De gemeente wilde echter vasthouden aan de rijkskleuren goud op blauw uit het oude gemeentewapen.

De molenijzers komen uit het oude gemeentewapen van Mierlo. Daarin stonden ze in tweevoud in twee schildjes ter weerszijden van de patroonheilige Sint Lucia van goud op een blauw veld. Het geslacht Van Mierlo uit het Huis Rode en het van de Van Mierlo's afstammen-

de geslacht Dicbier, gedurende lange tijd heren van Mierlo, voerden dit molenijzer-wapen, respectievelijk in een gouden en in een zilveren veld. In de laatste kleurstelling werd dit streekwapen ook gevoerd door het Kwartier van Peelland.

Het nieuwe wapen is voorzien van de gebruikelijke gemeentekroon.

De nieuwe vlag

De gemeenteraad van de gemeente Geldrop-Mierlo stelde op 24 maart 2005 de gemeentevlag vast. Deze kan als volgt worden omschreven:

Gevierendeeld over de scheiding van broeking en vlucht van blauw en geel, met in de broeking op het blauwe vlak een geel meerblad en op het gele vlak een rood molenijzer.

Het ontwerp is van oorsprong van de NCWV, waarbij de gemeente de kleurstelling net zoals in het geval van het wapen heeft veranderd. De vierdeling van het wapen is doorgezet in de vlag. Uit het wapen is één meerblad voor Geldrop en één molenijzer voor Mierlo overgenomen. Tegelijkertijd kan het molenijzer worden gezien als symbool voor het Peelland, de streek waarin de gemeente is gelegen. Omdat eenvoud en herkenbaarheid op afstand voor goed vlagontwerp voorop staan, is het aantal figuren teruggebracht van twaalf naar twee. Daarnaast is de vierdeling naar de broeking ver-

Vier Friese dorpswapens en -vlaggen uit Het Bildt

Door HANS VAN HEIJNINGEN

schoven. De figuren zullen dan namelijk bij licht uitwaaien van de vlag al zichtbaar zijn.

De oude vlaggen

Geldrop voerde een blauwe vlag met drie smalle gele banen. Dit was een vertaling van het wapen met de drie gouden harten (eigenlijk meerbladeren) op blauw. (1),(2)

Mierlo had een blauwe vlag met daarop in geel Sint Lucia en een broektop van geel met drie rode molenijzers. Het wapen was daarmee bijna geheel in vlagvorm weergegeven. Van de twee schildjes met de molenijzers keerde in de vlag één exemplaar als broektop terug. (3) ■

- (1) *Vexilla Nostra* jaargang 7 nr. 45, augustus 1972, p. 83
 (2) *Vexilla Nostra* jaargang 23 nr. 156, mei/juni 1988, p. 51
 (3) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 94/95

OUDE LEIJE (ÂLDE LEIJE), gemeente Leeuwarderadeel

Wapen *Blauw, beladen met een mes met zilveren lemmet, een rood heft met gouden knop en scheidingsstuk, en een losse gouden schede; mes en schede in elkaars verlengde, rechtsschuin geplaatst.*

Vlag *Drie evenhoge horizontale banen rood-geel-blauw.*

Verklaring Oude Leije was vroeger een dorp in de gemeente Het Bildt. Het kreeg tegelijk met andere dorpen in die gemeente een wapen. Zoals ook de andere dorpswapens is dit wapen gebaseerd op een rijmpje: "It mes met in skai, is 't wapen fan de Ouwe Lai". Klaes Sierksma (1918-2007), die de oorspronkelijke wapens voor de dorpen in Het Bildt ontwierp, schiep in dit geval een blauw schild met een geheel zilveren mes met schede. Toen de Fryske Rie foar Heraldyk vlag en wapen van Oude Leije wat meer officieel wilde vastleggen, is in overleg met Dorpsbelang Oude Leije besloten het wapen wat sprekender te maken. Besloten werd om het heft rood te maken en daarop gouden accenten aan te brengen. De schede werd ook goud.

De vlag kwam al voor in het wapen- en vlaggenboek van de Dokkumer Gerrit Hesman uit 1708.

Omdat wapen en vlag beide al heel lang in gebruik waren in het dorp (zie ook de Leeuwarder Courant van 20 december 1973), werden wapen en vlag bij dezen officieel met kleuraanpassingen vastgelegd.

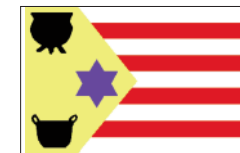
Vlag en wapen zijn geregistreerd in het *Genealogysk Jierboekje* 2001, p. 220-221.

Een kritische kanttekening zij me vergund: De wapens en vlaggen van bijv. Warns en Koudum zijn vermeerdert omdat het oorspronkelijke wapenbeeld gevoelig was voor dubblures. Dat is de rood-geel-blauwe vlag van De Leije ook. Er zijn tal van rood-geel-blauwe vlaggen in binnen- en buitenland, te beginnen met Vlaardingen. Het mes met schede, maar dan geheel in wit en over de drie banen heen, zou een goede toevoeging aan de vlag zijn geweest.

SINT-ANNAPAROCHE (SINT-ANNE), gemeente Het Bildt

Wapen *"Gedeeld: I. van zilver beladen met vier rode dwarsbalken en een blauw kanton waarin een gouden zespuntige ster; II. In goud boven een zwarte pot met hengel en beneden een zwarte pan".*

Vlag *"Negen evenhoge horizontale banen wit-rood; een gele broekingsdriehoek, naar de broekzijde verlengd met 2/9 vlaglengte en met de top op het midden van de vlag; de broekdriehoek beladen met een zwarte pot zonder hengel in de*

broektop, een zwarte pan in de broekhoek en in de punt een blauwe zespuntige ster".

Verklaring Zoals ook de wapens van Sint-Jacobiparochie, Vrouwenparochie en Oude Bildtzijl werd het wapen van Sint-Annaparochie in 1949 gereconstrueerd aan

de hand van een volksrijmpje: 'In pot en in pan is het wapen fan Sint An'. Het rijmpje is niet betrouwbaar, maar het leeft wel. De naam van de dorpskrant is ervan afgeleid en daarom besloot men bij het samenstellen van een echt wapen wel iets met deze overlevering te doen.

De vier rode dwarsbalken zijn uit het wapen van het geslacht Van Haren, waarvan verschillende leden grietman waren van Het Bildt. Op de plaats van het gouden kanton in

het familiewapen staat hier een blauw kanton, herinnerend aan het blauwe veld in het wapen van de grietenij-gemeente Het Bildt. Daarin staat de gouden leid-ster, symbool van de hoofdplaats van een grietenij (zie ook bijv. Koudum, Buitenpost, Ternaard en Metslawier). De pot en de pan zijn genomen in de kleuren, zoals die waarschijnlijk in 1949 zijn vastgesteld.

De dorpsvlag is afgeleid van het wapen. De vorm van de broekingsdriehoek is een verwij-

zing naar de gemeentevlag van Het Bildt. (1). De pot en pan staan op het geel; de ster is in kleuren omgekeerd, blauw op geel.

Het oude wapen is in 1949 ontworpen door Klaes Sierksma. Het is aangepast door Rudie Broersma (FRfH), die ook de vlag ontwierp. Wapen en vlag zijn geregistreerd in het Genealogysk Jierboekje 2001, p. 228-229.

1. zie Kl. Sierksma's 'Nederlandse Vlaggenboek', p. 48-49.

SINT-JACOBIPAROCHE (SINT-JABIK), gemeente Het Bildt

Wapen "Blauw, omgekeerd en ingebogen gemanteld van rood; in het rood naast elkaar twee heiligen: heraldisch links de Evangelist Johannes met nimbus, houdend in de rechterhand de gifbeker met slang en in de linkerhand de Bijbel, alles van goud en heraldisch rechts de apostel Jacobus de Meerdere met nimbus, met in zijn rechterhand de Bijbel en in zijn linkerhand de pelgrimsstaf en gedekt met een breedgerande hoed met opgeslagen rand waarop de Jacobsschelp, ook alles van goud; op het blauw een zilveren Sint-Jacobsschelp".

Vlag "Vijf horizontale banen rood-geel in een hoogteverhouding van 1:1:2:1:1; een blauwe broekingsdriehoek met de top op het midden van

de vlag en beladen met drie witte Sint-Jacobsschelpen, twee aan de broekzijde en een ernaast aan de vluchtzijde; de bovenste schelp met de oren naar beneden, de onderste met de oren naar boven en de schelp in de top van de driehoek met de oren naar de broekzijde".

Verklaring Het wapen is evenals dat van Sint-Annaparochie, door Klaes Sierksma gereconstrueerd naar een oude rijmpje: 'In Jan met in Japik, is 't wapen van Sint-Japik'. Ook dit rijmpje is twijfelachtig. Daarom en omdat het

wapen tot nu toe weinig of niet is gebruikt, werd een vermeerdering aangebracht: een blauw deel met de Sint-Jacobsschelp voor de dorpsnaam, om het wapen wat sprekerder te maken. Het zilver-op-blauw komt daarbij uit het gemeentewapen van Het Bildt. De vlag is afgeleid van het wapen. De gele banen op rood staan voor de beide heiligen. De broekingsdriehoek verwijst weer naar de gemeentevlag, met drie schelpen decoratief gerangschikt en duidend op de plaatsnaam.

Het wapen werd gereconstrueerd door Klaes Sierksma en aangepast door R. Broersma (FRfH) met adviezen van pastoor J.R. van der Wal uit Sneek. De vlag werd ontworpen door R. Broersma. Vlag en wapen zijn geregistreerd in het Genealogysk Jierboekje 2001, pagina 230-231.

MINNERTSGA (MINNERTSGEA), gemeente Het Bildt

Wapen Gedeeld: I: in blauw een gouden korenschoof; II: in blauw een paalsgewijs geplaatste zilveren kinkhoorn-schelpen met de punt naar beneden en met uit de openingen spruitend drie gouden korenaren; een gouden schildhoofd met een uit de deellijn oprijzende zwarte dubbele adelaar met rode snavels en tongen; in de schildvoet een ingedreven gouden punt, beladen met een groen klaverblad.

Vlag Vijf horizontale banen in een hoogteverhouding van 1:1:2:1:1 blauw-geel-groen-wit-blauw

met een tot op het midden van de vlag reikende rode broekingsdriehoek waarop een gele korenschoof.

Verklaring Basis voor het wapen van Minnertsga is het wapen van de familie 'Hermana'. De adelaar heeft daarbij wel rode tongen en snavels gekregen, hetgeen in het familiewapen niet het geval is. Deze keus is gemaakt om esthetische redenen en om de rode kleuren van de hier niet zichtbare leeuwen uit het Hermana-wapen te laten meespelen. De opzet van het wapen laat door de twee blauwe velden verder het heden en verleden van Minnertsga zien. Minnertsga hoorde eertijds bij de gemeente Barradeel. Uit het wapen van Barradeel is de korenschoof genomen. Thans hoort Minnertsga bij de gemeente Het Bildt. Uit het wapen van Het Bildt is de kinkhoorn genomen. De klaver in de schildvoet is –naast de korenschoof– een extra symbool voor de landbouw.

Voor de vlag is aansluiting gezocht bij andere dorpsvlaggen in Het Bildt. De broekingsdriehoek is ook opgenomen in vlaggen als die van Sint-Jacobiparochie, Sint-Annaparochie en de gemeentevlaggen van Het Bildt en Barradeel. De banen staan ook in deze vlaggen en in die van Oude Bildtzijl. De banen blauw-geel-groen duiden op de gemeentevlag van voormalig Barradeel en de banen groen-wit-blauw duiden op de gemeentevlag van Het Bildt. De broekingsdriehoek is hier om esthetische redenen rood gemaakt, een kleur die komt uit de broekingsdriehoek van de Bildter vlag. De korenschoof is opgenomen als symbool uit het Barradeelster wapen en als symbool voor de landbouw.

Vlag en wapen werden ontworpen door Rudie Broersma, tekenaar van de FRfH en geregistreerd in het Genealogysk Jierboekje 2003, p.224-225.

